

PROFESOR WACŁAW STRYKOWSKI – PEDAGOG W ŚWIECIE TECHNOLOGII

Profesor Wacław Strykowski należy do grona pedagogów o wyraźnie określonej tożsamości naukowej, a jednocześnie wrażliwych na nowości wpływające na sposób uprawiania własnej dyscypliny i aplikacyjne (tu: oświatowe) walory tej dyscypliny. Jest bowiem od kilkadziesiątu lat pedagogiem „z krwi i kości”, ale wybraną przez siebie subdyscyplinę czy dyscyplinę pedagogiki stale konfrontuje z rozwojem technik i technologii, które stwarzają nowe możliwości edukacyjnej praktyce. Możliwości te trafnie dostrzega i przedstawia w swoich pracach. Jego dorobek po części odtwarza, a po części kreuje losy mariażu pedagogiki z szeroko rozumianymi technologiami informacyjnymi. Przede wszystkim o tym traktować będzie ten tekst – dedykowany Jubilatowi.

Ale Wacław Strykowski, jak na pedagoga przystało, jest nie tylko uniwersyteckim uczonym. Udziela się w różnych społecznościach, podejmuje i podejmuje działania sprzyjające podnoszeniu poziomu oświaty, z zaangażowaniem uczestniczy w upowszechnianiu wiedzy, kształceniu nauczycieli. W Jego życiorysie jest także ważny epizod związany ze studencką działalnością kulturalną. Z pewnością można o Nim powiedzieć, że ma osobowość wielostronną, otwartą na świat, przyjazną sprawom ludzi.

Bliższy obraz sylwetki i dokonań Profesora przedstawię – niech będzie to nawiązanie do Jego artystycznej przeszłości – w dwunastu odsłonach. I niech nikomu nie kojarzy się to z „12 krzesłami” Ilji Ilfa i Eugeniusza Pietrowa. To raczej obrazki z dwunastu miesięcy roku, a może dwunastu godzin z zegarowej tarczy życia. Tak czy inaczej – to tuzin skojarzeń, tuzin mikroprzedstawień Jego zainteresowań i dorobku.

MŁODY PEDAGOG ZAFASCYNOWANY FILMEM

Lata 60. ubiegłego wieku były czasem upowszechniania dydaktycznych środków nauczania (tak wówczas je nazywano) w edukacji szkolnej. Od-

powiedni przedmiot kształcenia znalazł się w planach studiów na kierunkach pedagogicznych. Studenci mogli korzystać z prac między innymi E. Berezowskiego, E. Fleminga, W.P. Zaczyńskiego. W ramach dydaktyki wyodrębniła się swoista dydaktyka zajmująca się stosowaniem środków nauczania. Wśród kilku znaczących środowisk – obok Warszawy i Krakowa – był Poznań. W Poznaniu, na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza, działał Międzywydziałowy Zakład Nowych Technik Nauczania – pod kierunkiem prof. Leona Leji. I wtedy właśnie nastąpiła szczególna moda na wykorzystanie filmu do celów naukowych i dydaktycznych.

Zaczynający wówczas swoją karierę uniwersytecką, Waław Strykowski odczytał tę modę. Po siermiężnym okresie dominowania statycznych obrazów i dalekich od doskonałości środków audialnych powstały szanse wprowadzenia do procesów edukacyjnych atrakcyjnego i komunikatywnego filmu. Waław Strykowski podjął najpierw studia literaturowe – powstała praca *Pojęcie filmu naukowo-dydaktycznego w literaturze polskiej* (było to w roku 1969), a potem publikacje: *Struktura filmu naukowo-dydaktycznego* (1973), *Wstęp do teorii filmu dydaktycznego* (1977) oraz *Zarys metodyki stosowania filmu dydaktycznego w szkole podstawowej i średniej ogólnokształcącej* (w pracy zbiorowej pod red. S. Fryciego i J. Koblewskiej, 1983). Publikacje wydane na UAM stały się podstawą awansu naukowego autora, a rodzimej pedagogice i oświacie nadały kierunek rozważań o filmie dydaktycznym oraz impuls do ożywienia oświatowej praktyki.

CZŁOWIEK MEDIALNY – ARTYSTA

W życiu ludzi zdarzają się epizody, które – być może – nie wpływają bezpośrednio na dalsze losy, ale które nie pozostają bez wpływu na osobowość. Waław Strykowski uczestniczył w akademickim ruchu kulturalnym, występował w studenckim kabarecie. Było to środowisko, w którym ukształtowały się później znane postacie poznańskiego i – szerzej – polskiego kabaretu. Nabył tam umiejętność występowania przed dużymi grupami ludzi, aktorskiego szlifu. To zapewne było pomocne w następnych latach, gdy przyszło Mu występować w innej roli – nauczyciela akademickiego. A do repertuaru kabaretowego chętnie powracał w spotkaniach towarzyskich. Był więc i pozostaje człowiekiem medialnym – artystą-amatorem, potem osobą występującą w programach telewizyjnych, a nade wszystko nauczycielem akademickim potrafiącym w dobrej formie przekazać ważne treści.

ELEMENTY DYDAKTYKI KSZTAŁCENIA KURSOWEGO

Temperament nauczycielski i dążenie do upowszechniania wiedzy pedagogicznej przejawiały się w działalności Wacława Strykowskiego między innymi w pracach poświęconych kształceniu kursowemu. Najpierw był to udział w publikacji *Wybrane zagadnienia z pedagogiki* (wydanej w roku 1977 przez TNOiK w Bydgoszczy) i współredakcja – z Leonem Leją – oraz współautorstwo czterech zeszytów pt. *Wybrane zagadnienia z psychologii, pedagogiki i socjologii kształcenia kursowego* (1977; TNOiK w Poznaniu). Potem ukazały się dwie prace dotyczące zasad, metod i technik samokształcenia na kursach (współautorem był E. Radecki, publikacje wydane w roku 1980 i 1981 przez TNOiK w Bydgoszczy). Kontakty z Towarzystwem Naukowym Organizacji i Kierowania niosły nowe doświadczenia przydatne w analizach organizacji procesów edukacyjnych. Warto przypomnieć, że docierały wtedy do Polski różne koncepcje organizacji pracy, naukowej organizacji pracy itp.

OD ŚRODKÓW DYDAKTYCZNYCH
DO TECHNOLOGII KSZTAŁCENIA W EDUKACJI SZKOLNEJ

Główny nurt zainteresowań Wacława Strykowskiego dotyczył i zapewne wciąż dotyczy kolejnych odmian środków dydaktycznych, które z czasem nazwano technologią kształcenia, a dzisiaj obejmują rozmaite technologie informacyjne w edukacji. Kolejno ukazywały się prace: *Funkcje środków i materiałów dydaktycznych w organizacji procesu kształcenia w powszechnej szkole średniej* (1980; Kuratorium Oświaty i Wychowania w Poznaniu, red. W. Strykowski), *Kształcenie multimedialne w szkole* (1983; ODN w Kaliszu), *Audiowizualne materiały dydaktyczne* (1984; PWN, Warszawa), *Technologie kształcenia w pracy szkoły* (1988; ODN w Bydgoszczy), *Metody i środki kształcenia stosowane w szkole* (1980; współautor L. Gawrecki, PWN, Warszawa-Kraków), *Wideo w szkole* (1990, współredakcja z B. Puszczewicz, NURT, Warszawa) oraz *Scenariusze zajęć z edukacji czytelnicznej i medialnej* (2002 i 2009, pod redakcją W. Strykowskiego, UAM, Poznań). Podsumowaniem wątków kojarzonych z rozwojem mediów stosowanych w edukacji jest tytuł pracy zbiorowej *Od nowych technik nauczania do edukacji wirtualnej* (2006, UAM i DSWE TWP, Poznań). Z wcześniejszymi publikacjami, poświęconymi filmowi dydaktycznemu, wszystkie te prace stanowią znaczący wkład w rozwój teorii i praktyki technologii kształcenia. Istotną cechą twórczości Jubilata w tym zakresie jest łączenie refleksji o rozwoju technologii eduka-

cyjnych z propozycjami stosowania tej technologii w praktyce. Nadaje to dokonaniom Profesora Waław Strykowskiego walor dobrze pojmowanej i niewątpliwie pożytecznej dydaktyki stosowanej.

TECHNOLOGIA KSZTAŁCENIA W KULTURZE, NAUCE I INNYCH SFERACH ŻYCIA SPOŁECZNEGO

Technologia kształcenia, technologie informacyjne odgrywają coraz większą rolę w życiu współczesnych społeczeństw. Spostrzega to i dobrze rozumie Profesor Strykowski. Co więcej – podejmuje starania o upowszechnianie wiedzy o relacjach między różnymi sferami życia społecznego a nowoczesnymi mediami. Ślady tych starań są wyraźne w kilku tomach prac zbiorowych pod redakcją W. Strykowskiego – tomy te noszą główny tytuł *Media a edukacja* (wydania w latach: 1997, 1998, 2000, 2005) oraz w zbiorach *Media i edukacja w dobie integracji* (2002; eMPi2, Poznań), *Nowoczesna technika w kulturze, nauce, oświacie* (1995; współredakcja A. Zając, UAM, WSP w Rzeszowie, WOM w Tarnowie i in., Tarnów), *Nowoczesne media w kulturze, nauce, oświacie* (1997; wyd. jw.).

TECHNOLOGIA KSZTAŁCENIA JAKO (SUB)DYSCYPLINA PEDAGOGIKI

Uniwersytecki status Profesora obligował do określenia naukowej tożsamości i kondycji technologii kształcenia jako (sub)dyscypliny pedagogiki. Dysponując, z biegiem lat, coraz bogatszym doświadczeniem i dorobkiem własnym oraz dokonaniem innych autorów, Waław Strykowski podjął próby diagnoz technologii kształcenia, a z czasem pedagogiki medialnej. Są to opracowania: *W poszukiwaniu statusu technologii kształcenia i pedagogiki medialnej* („Rocznik Pedagogiczny” 1995), *Technologia kształcenia i pedagogika medialna jako nauki o mediach* („Neodidagmata” 1996, t. 22), *Problematyka badawcza technologii kształcenia* („Neodidagmata” 1997, t. 23), *Rozwój pedagogiki medialnej w Polsce w latach 1995–2004* („Rocznik Pedagogiczny” 2004). Teksty te w znacznej mierze oddawały stan refleksji o pedagogice medialnej, która współcześnie reprezentowana jest przez duże grono specjalistów i ma dość silne podstawy instytucjonalne.

W TROSCE O KOMPETENCJE NAUCZYCIELI I KOMPETENCJE MEDIALNE SPOŁECZEŃSTWA

Do istotnych warunków pomyślnego rozwoju poszczególnych ludzi i społeczeństwa zaliczane są kompetencje nauczycieli – grupy zawodowej, od której w dużym stopniu zależy jakość kształcenia i wychowania, a w konsekwencji często losy edukacyjne, zawodowe, życiowe uczniów i absolwentów szkół. Profesor Wacław Strykowski ma znaczny udział w przygotowaniu zawodowym nauczycieli. Jako nauczyciel nauczycieli czyni starania o wysoki poziom edukacji kadr oświatowych. Poza bezpośrednim oddziaływaniem i udziałem w procesach kształcenia oraz doskonalenia nauczycieli, a także innych grup prowadzących aktywność wychowawczą – a więc poza powinnościami nauczyciela akademickiego – podejmował rozważania, formułował propozycje i poddawał pod dyskusję własne ujęcia kompetencji nauczycieli. Zagadnieniom kompetencji poświęcona jest praca *Kompetencje nauczyciela szkoły współczesnej* (współautorzy J. Strykowska i J. Pielachowski, wyd. 1. – 2003, wyd. 2. – 2004, eMPI², Poznań).

Inne ważne kompetencje współczesnych ludzi związane są z racjonalnym korzystaniem z mediów. I tej sprawie poświęcił uwagę Jubilat. W roku 2004 – pod Jego redakcją i Wojciecha Skrzydlewskiego – wydana została książka *Kompetencje medialne społeczeństwa wiedzy* (eMPI², Poznań).

UDZIAŁ W LETNICH SZKOŁACH MŁODYCH PEDAGOGÓW

Niezwykłe cenionym obszarem starań na rzecz wspierania rozwoju młodej kadry naukowej są coroczne Letnie Szkoły Młodych Pedagogów (LSMP). Szkoły te stały się już instytucją życia naukowego – mają piękną tradycję (odbyło się 25 szkół), ramy organizacyjne, opiekę naukową oraz współpracującą, w toku kolejnych lat akademickich, dużą grupę asystentów i adiunktów wyższych uczelni. Zwieńczeniem corocznych prac są spotkania w lecie – właśnie Letnie Szkoły Młodych Pedagogów, odbywające się pod patronatem KNP PAN.

W początkowych latach funkcjonowania LSMP bardzo znaczący udział w ich przygotowaniu i prowadzeniu miał Profesor Wacław Strykowski. Jego trud organizacyjny, a także udział merytoryczny wyznaczały początkowe standardy tych naukowych spotkań. Do dobrych tradycji nawiązywały kolejne edycje LSMP.

NAUCZYCIEL – SPOLEGLIWY OPIEKUN STUDENTÓW

Inną społecznością młodzieżową, której poświęcał uwagę Wacław Strykowski, byli studenci. Wśród funkcji przypisanych nauczycielom akademickim są funkcje opiekuńcze – pełnione w szczególnych warunkach uczelni wyższych i wobec szczególnej społeczności – dorosłych młodych ludzi studiujących na tych uczelniach. Pracy opiekuna roku i opiekuna grupy studenckiej w szkole wyższej poświęcona została publikacja przygotowana pod redakcją Leona Leji i Wacława Strykowskiego *Praca opiekuna roku i opiekuna grupy studenckiej w szkole wyższej* (1981; UAM, Poznań).

PRACE REDAKCYJNE W CZASOPISMACH

Uznanie budzi zaangażowanie Jubilata w prace liczących się w środowisku pedagogicznym periodyków naukowych. Duże doświadczenie zdobył, wypełniając funkcje sekretarza w „Roczniku Pedagogicznym”, periodyku Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN. Kolejne doświadczenia gromadził w innych redakcjach. Ukoronowaniem działalności na tym polu było powierzenie Mu powinności redaktora naczelnego „Edukacji Medialnej”, kwartalnika Polskiego Towarzystwa Technologii i Mediów Edukacyjnych oraz redaktora naukowego czasopisma „Neodidagmata”. I na tym polu pozostawał wierny zagadnieniom wspólnym pedagogice i nowoczesnym technologiom informacyjnym.

PEDAGOG W ŚWIECIE TECHNOLOGII, KONTYNUATOR SZKOŁY NAUKOWEJ PROFESORA LEONA LEJI

Przywołane obszary działalności, zainteresowania, osiągnięcia układają się w spójny obraz Pedagoga, który z przekonaniem i determinacją wkroczył w świat technologii w poszukiwaniu możliwości wykorzystania technologii na rzecz atrakcyjności i efektywności procesu kształcenia. Poznawał rozmaite media, wraz z rozwojem technologii przydatnych w edukacji uczył się tych technologii i określał zasady oraz sposoby ich stosowania. Ale pozostawał i jest nadal przede wszystkim pedagogiem. Owszem, dostrzegał i dostrzega fascynujące możliwości, jakie daje technologia informacyjna. Ale nie poddaje się tym fascynacjom. W odróżnieniu od wielu innych pedagogów medialnych, którzy: znają parametry i zakresy działań, znają wielo-

stronne zastosowania mediów, imponują wiedzą inżynierską i sprawnością posługiwania się wielofunkcyjnymi mediami, Profesor Waław Strykowski koncentruje uwagę na edukacyjnych walorach mediów, na pedagogicznych czy raczej edukacyjnych korzyściach płynących z rozwoju technologii.

Tak rozłożone akcenty – bardziej na pedagogiczną niż techniczno-technologiczną stronę mediów – są charakterystyczne dla naukowej szkoły, jaką tworzył Profesor Leon Leja – Mistrz i Nauczyciel Waława Strykowskiego. Matecznik tej szkoły, przy ul. Słowackiego 20 w Poznaniu, trwał z powodzeniem przez dziesięciolecia dzięki uczniom Leona Leji, wśród których rolę lidera spełniał i spełnia Jubilat.

PROFESOR WAŁAW STRYKOWSKI – SZLACHETNY CZŁOWIEK, PRZYJACIEL

Waława Strykowskiego znam od wczesnych lat Jego drogi zawodowej. W różnych sytuacjach zawodowych i prywatnych wielokrotnie przekonywałem się, że jest to Człowiek mądry, szlachetny, jak określiłby Profesor Tadeusz Kotarbiński – spolegliwy. W sprawach naukowych rzetelny, ciekawy nowości, wciąż uczący się. Jednocześnie bardzo konsekwentny w swoich zainteresowaniach.

Rzadko spotykane Jego cechy to lojalność wobec bliskich Mu ludzi i skromność. Chociaż był gwiazdą kabaretu, nigdy nie starał się być gwiazdą w społeczności pedagogów. Zawsze wolał być w cieniu swoich przełożonych, być im pomocnym. Nie promował się sam, to inni dostrzegali Jego kompetencje i odkrywali, że jest znaczącą postacią poznańskiej i polskiej pedagogiki.

Miałem sposobność poznać Go także w warunkach Jego życia rodzinnego. W wielu trudnych sytuacjach wykazywał dbałość o rodzinę, dawał dowody, że jest człowiekiem rodzinnym. Z godnością i poczuciem humoru znosi dolegliwości, które niesie ludzki los.

Dla mnie jest przede wszystkim Przyjacielem, bliską Osobą, szlachetnym Człowiekiem. Nasze drogi życiowe układały się tak, że bywały lata ścisłej współpracy i częstych spotkań, a były też lata bez okazji do spotkań, ale przyjacielskie więzi trwają. Cieszę się tą przyjaźnią.

A w roku Jubileuszu życzę zacnemu Profesorowi, Drogiemu Waławowi przede wszystkim zdrowia, pomyślności, pogody ducha, radości ze spraw wielkich i radości ze spraw codziennych, satysfakcji z dokonań i spełnienia nowych zamierzeń!

LITERATURA

- Funkcje środków i materiałów dydaktycznych w organizacji procesu kształcenia w powszechnej szkole średniej*, red. W. Strykowski, Kuratorium Oświaty i Wychowania, Poznań 1980.
- Kompetencje medialne społeczeństwa wiedzy*, red. W. Strykowski, W. Skrzydlewski, eMPI², Poznań 2004.
- Media a edukacja*, red. W. Strykowski, eMPI², Poznań, wyd.: 1997, 1998, 2000, 2005.
- Media i edukacja w dobie integracji*, red. W. Strykowski, W. Skrzydlewski, eMPI², Poznań 2002.
- Nowoczesna technika w kulturze, nauce, oświacie*, red. W. Strykowski, A. Zając, UAM, WSP w Rzeszowie, WOM w Tarnowie i in., Tarnów 1995.
- Nowoczesne media w kulturze, nauce, oświacie*, red. W. Strykowski, A. Zając, UAM, WSP w Rzeszowie, WOM w Tarnowie i in., Tarnów 1997.
- Od nowych technik nauczania do edukacji wirtualnej*, red. nauk. W. Strykowski, UAM i DSWE TWP, Poznań 2006.
- Praca opiekuna roku i opiekuna grupy studenckiej w szkole wyższej*, red. L. Leja, W. Strykowski, UAM, Poznań 1981.
- Scenariusze zajęć z edukacji czytelnictwa i medialnej*, red. W. Strykowski, UAM, Poznań, wyd. 1. – 2002, wyd. 2. – 2009.
- Strykowski W., *Audiowizualne materiały dydaktyczne*, PWN, Warszawa 1984.
- Strykowski W., *Kształcenie multimedialne w szkole*, ODN, Kalisz 1983.
- Strykowski W., *Pojęcie filmu naukowo-dydaktycznego w literaturze polskiej*, UAM, Międzywydziałowy Zakład Nowych Technik Nauczania, Poznań 1969.
- Strykowski W., *Problematyka badawcza technologii kształcenia*, „Neodidagmata” 1997, t. 23.
- Strykowski W., *Rozwój pedagogiki medialnej w Polsce w latach 1995–2004*, „Rocznik Pedagogiczny” 2004, t. 27.
- Strykowski W., *Struktura filmu naukowo-dydaktycznego*, UAM, Poznań 1973.
- Strykowski W., *Technologia kształcenia i pedagogika medialna jako nauki o mediach*, „Neodidagmata” 1996, t. 22.
- Strykowski W., *Technologie kształcenia w pracy szkoły*, ODN, Bydgoszcz 1988.
- Strykowski W., *W poszukiwaniu statusu technologii kształcenia i pedagogiki medialnej*, „Rocznik Pedagogiczny” 1995.
- Strykowski W., *Wstęp do teorii filmu dydaktycznego*, Wyd. Nauk. UAM, Poznań 1977.
- Strykowski W., Gawrecki L., *Metody i środki kształcenia stosowane w szkole*, PWN, Warszawa–Kraków 1980.
- Strykowski W. i in. red., *Wybrane zagadnienia z pedagogiki*, TNOiK, Bydgoszcz 1977.
- Strykowski W., Strykowska J., Pielachowski J., *Kompetencje nauczyciela szkoły współczesnej*, eMPI², Poznań, wyd. 1. – 2003, wyd. 2. – 2004.
- Wideo w szkole*, red. W. Strykowski, B. Puszczewicz, NURT, Warszawa 1990.
- Wybrane zagadnienia z psychologii, pedagogiki i socjologii kształcenia kursowego*, red. L. Leja, W. Strykowski, z. 1–4, TNOiK, Poznań 1977.

Tadeusz Lewowicki